

Buitenkunst Den Haag: Fietsroute Wederopbouwkunst Escamp

🕒 2 uur fietsen

Start: Theater & Filmhuis Dakota, Zuidlarenstraat 57

Eind: Marinipark

INTRO

Niet veel mensen zullen bij stadsdeel Escamp direct aan kunst denken. Toch staan er in dit uitgestrekte gebied zo'n negentig beelden. Dat er hier zoveel kunst te vinden is, heeft te maken met de tijd waarin dit stadsdeel is gebouwd. Door de woningnood na de Tweede Wereldoorlog breidde Den Haag zich razendsnel uit en verrezen er nieuwe wijken (o.a. Moerwijk, Bouwlust). Op de wederopbouw was de zogenoemde percentageregeling van toepassing. Dat betekende dat 1% van de bouwkosten bestemd was voor verrijking van dit stadsdeel met prachtige kunst. Vandaar al die beelden tussen de flats en die reliëfs en mozaïeken op woningen, scholen en kerken. Deze publieke kunst vertelt ons veel over het verzuilde Nederland van toen.

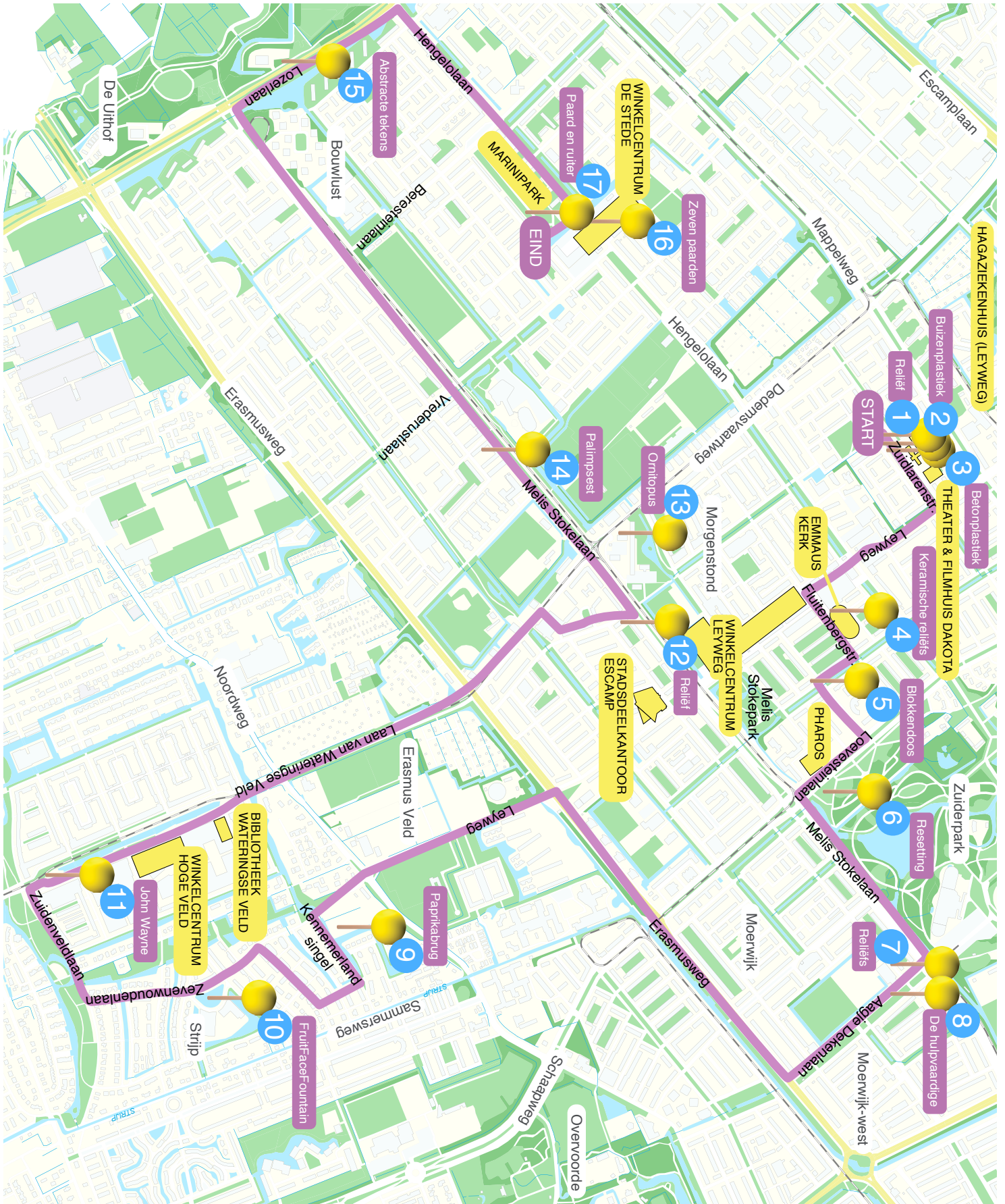
Het bijzondere is dat ook de nieuwere kunst in dit stadsdeel regelmatig sterk met de architectuur is verbonden. Net als de wederopbouwkunst van toen. Denk alleen al aan de kleurrijke, keramische reliëfs in Wateringse Veld; de vinexwijk die later werd toegevoegd. Al die kunst nog niet eerder opgemerkt? Dan is het tijd voor een verkenningstocht langs oude en nieuwe kunst in Escamp.

HOE WERKT HET?

De hele route is op de kaart uitgestippeld, het begin- en het eindpunt zijn gemarkeerd net als de kunstwerken. Op zich kun je op elke locatie en op elk gewenst moment aanhaken. De route gaat met de klok mee. Per beeld staat er steeds een korte toelichting. Wil je meer weten over een kunstwerk? Kijk op bkdh.nl en zoek het beeld op titel, kunstenaar of via de plattegrond op straatnaam.

De fietstocht voert je langs zeventien kunstwerken, maar in Escamp zijn nog veel meer beelden te zien. Nieuwsgierig? Zoek ze op bkdh.nl.

Buitenkunst Den Haag: Fietsroute Wederopbouwkunst Escamp

1. *Reliëf* Jeroen Voskuyl, 1957

Het was een meesterlijke zet van architect Sjoerd Schamhart om de kopse kant van zijn schoolgebouw te verrijken met een reliëf. Kunstenaar Jeroen Voskuyl geeft de voorstelling dynamiek met al die schuine lijnen en ladders. Het werk verwijst naar de wederopbouw en het belang van onderwijs. Als je goed kijkt, dan zie je ook dat de kunstenaar in sommige zwarte delen van zijn tekening 'stiekem' ventilatieroosters heeft weggewerkt.

2. *Z.T. (Buizenplastic)* Jan Snoeck, 1957

Links voor het schoolgebouw lijkt een raket zijn neus de grond in te boren. Kunstenaar Jan Snoeck kreeg van architect Sjoerd Schamhart de opdracht een kunstwerk te maken voor het ontluichtingsrooster van de kelder. Dat inspireerde Snoeck om aan de slag te gaan met verschillende maten buizen. In diezelfde tijd lanceerden de Russen een eerste satelliet (de Spoetnik) in de ruimte. Associaties genoeg. Vandaar de bijnaam de Snoecknik voor het kunstwerk.

3. *Betonplastic* Rudi Rooijackers, 1967

Nog een kunstwerk voor dit schoolgebouw. Alleen is dit betonnen beeld oorspronkelijk voor de MTS aan de Leyweg gemaakt. Daar leek het net of er een groep grote vogels was neergestreken op het binnenplein. De MTS moest plaatsmaken voor het nieuwe stadsdeelkantoor en in 2011 kreeg het hoekige betonplastic van Rooijackers hier een tweede leven. Als je van een afstandje door je ooghaan kijkt, zie je de vogels zo zitten.

➤ Rij de straat uit richting de Leyweg. Sla rechtsaf en fiets en loop door tot op het plein van het winkelcentrum. Links staat een ovaal kerkgebouw.

4. *Keramische reliëfs* Jacques van Rhijn, 1958

In het naoorlogse, verzuilde Nederland waren er aparte scholen, kerken, sportclubs en kranten voor protestanten, katholieken, openbaren, socialisten etc. Iedereen bleef binnen de eigen groep. Beeldhouwer Jacques van Rhijn kreeg zijn opdrachten uit katholieke kring. Voor dit bijzondere kerkgebouw maakte hij reliëfs in gebakken klei (terra cotta): Christus in het midden en daar omheen acht bijbelse scènes. Verderop in de route meer reliëfs van deze kunstenaar.

➤ Volg de weg rechts naast de kerk. Eerste straat rechts, daarna eerste links.

5. *Blokkendoos* Christa van Santen, 1965

Bij de bouw van deze school kreeg Christa van Santen de opdracht de kopse muur te verfraaien. Zij wilde iets maken dat aantrekkelijk was voor kinderen. In deze abstracte vormen in rood, geel, blauw en wit herkennen kinderen direct een blokkendoos. Extra aansprekend is het reliëf als de zon erop schijnt.

➤ Vervolg de Dalerveenstraat en ga op de Loevesteinlaan rechtsaf. Steek over ter hoogte van het Pharos-gebouw.

6. *Resetting* Toby Paterson, 2013

Tegelijkertijd met zijn opdracht van de kerk aan de Leyweg kreeg Jacques van Rhijn van de katholieke woningbouwvereniging 'Verbetering zij ons streven' een opdracht voor kunstwerken bij twee flats in de buurt. Reliëfs met mensen, natuur en woningen waren het resultaat. Bij de sloop van één van de flats heeft de Britse kunstenaar Toby Paterson dit reliëf laten uitzagen. Inclusief muur en stopcontacten. Als een soort eerbetoon plaatste hij een compleet nieuwe compositie tegenover de oorspronkelijke plek. Het andere reliëf bevindt zich nog steeds op de hoek met de Hengelolaan.

➤ Bij de kruising verderop linksaf de Melis Stokelaan op, rechts bij de Aagje Dekenlaan en daarna eerste rechts.

7. *Reliëfs* Marian Gobius en Leen Blom, 1951

Rechts naast de ingang van het Roemer Visscher College hangen vier reliëfs. Verderop zijn er nog vier. Je ziet kinderen ouderwets in de weer met vlieger, poppen en bal. Aan de manier waarop ze zijn vormgegeven, zie je dat ze niet van onze tijd zijn. Het was een van de eerste kunst opdrachten voor scholen in naoorlogs Den Haag. Het gebouw is vernieuwd. De reliëfs met spelende kinderen bleven.

➤ Terug naar de Aagje Dekenlaan.

8. *De hulpvaardige* Kees Timmer, 1959

Dit forse witte beeld in de middenberm heeft beeldhouwer Kees Timmer voor de HBS aan de Guntersteinweg gemaakt. Het stond bovenaan de trap bij de ingang. Alsof een vader zijn kind naar de deur droeg. Typische wederopbouwkunst. Die laat zien hoe je je als goed burger gedraagt: je gaat naar school en bent behulpzaam. Heel eenvoudig heeft Timmer dat verbeeld. Toen de school werd gesloopt, kreeg het een nieuwe plek.

➤ Sla aan het eind van de straat rechtsaf. Vervolg de Erasmusweg, sla bij de Leyweg linksaf richting Wateringse Veld. Na de rotonde met de Noordpolderweg de eerste straat links. Rij door tot aan de brug links.

9. *De Paprikabrug* Wietske van Leeuwen, 2012

Dat ziet er heerlijk uit! Sappige tomaten, reusachtige preien en knalrode paprika's sieren beide kanten van deze brug naar de Ellertsveldlaan. Normaal gesproken maakt keramist Wietske van Leeuwen stapelingen van schelpen, planten en dieren. De opdracht voor deze brugwand gaf haar de gelegenheid eens heel groot uit te pakken. Met al die lekkere dingen verwijst ze naar de tuinbouw in het Westland vóór de bouw van de nieuwe vinexwijk.

- Fiets via de Oldambtlaan en de Hunsingosingel (2x eerste rechts) terug naar de Zevenwoudenlaan. Rij door tot de vijver links.

10. FruitFace Fountain
Hans van Bentem, 2012

Met een beetje geluk sproeit dit uitbundige hoofd er lustig op los. Maar ook zonder waterstralen is het aantrekkelijk om te kijken uit welke groentes en fruit deze enorme kop is opgebouwd. Hoe langer je kijkt, hoe meer je er ontdekt. Kunstenaar Hans van Bentem geeft hiermee een vette knipooeg naar de 16e-eeuwse Italiaanse schilder Arcimboldo, die zijn portretten opbouwde uit groente, fruit, dieren en voorwerpen. Geestig toch?

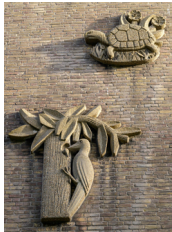
- Rij de Zevenwoudenlaan af, bij T-splitsing rechtsaf naar de Santiagosingel. Daar rechtsaf bij de Laan van Wateringseveld.

11. John Wayne
Q.S. Serafijn, 2012

Een ruitersstandbeeld in een vinewijk? Toen Q.S. Serafijn de opdracht kreeg om voor Wateringse Veld een kunstwerk te maken, schreef hij eerst een verhaal. Alle inwoners ontvingen een exemplaar van die novelle. In het hart van de wijk plaatste hij bovendien een beeld van de hoofdpersoon: John Wayne. Emmer, tomaat en bloemen verwijzen naar gebeurtenissen in het verhaal. Zo gaf hij de bewoners van de nieuwe wijk een gezamenlijke geschiedenis.

- Laan van Wateringseveld afrijden richting Escamp, op de Dedemsvaartweg eerste straat rechts, daarna eerste links (Leggelostraat). Fiets door naar de hoek Melis Stokelaan.

12. Reliëf
Gerard van Remmen,
Leggelostraat, 1955

Op de kopse gevel van de laatste flat zijn maar liefst zes verschillende dierfiguren te zien: een beer, specht, zwaluw met jong, schildpad, slak en ooievaar. Beeldhouwer Gerard van Remmen koos voor nestbouwende dieren. Als verwijzing naar het wonen in de omliggende flats. De reliëfs van grintbeton zijn goed verankerd aan de binnenmuur, de buitenmuur is eromheen gemetseld. Nagelvaste kunst heet dat.

- Steek over en fiets links naar de hoek Melis Stokelaan/Dedemsvaartweg.

13. Ornitopus
Lotti van der Gaag, 1966

Dat is best een grillige vorm die daar tussen de Dedemsvaartweg en de drie hoge flats van het Drentheplantsoen staat. Met een beetje goede wil kun je er een vogelpoot in zien. Ornitopus blijkt het Griekse woord daarvoor. In het werk van Lotti van der Gaag kwamen vaak vreemdsoortige wezens en merkwaardige planten voor. Collega-beeldhouwer Rudi Rooijackers maakte speciaal deze sokkel. Bijna net zo grillig als het beeld zelf.

14. Palimpsest
Henri Jacobs, 2009

Kijk eens naar de overkant. Vijf baksteengevels op een rij hebben hier elk een eigen patroon. Strepen, stippen en kruisen wisselen elkaar af. Het lijkt alsof kunstenaar Henri Jacobs een tekening heeft gemaakt, die heeft uitgewist en weer opnieuw is begonnen (*Palimpsest*). De 'kanten' balkonnetjes tussendoor zijn vorm gegeven door Demakersvan. Woningbouwvereniging Haag Wonen zet met deze kunstopdracht op een eigentijdse manier de wederopbouw-kunst voort.

- Vervolg de Melis Stokelaan en ga op het eind rechtsaf de Lozerlaan op. Aan de overkant een hoog flatgebouw.

15. Abstracte tekens
onbekende maker, ca. 1978

Vier doodgewone flats verrezen er in 1971 aan de Lozerlaan, de brede verbindingsweg die de naoorlogse uitbreiding van Den Haag begrenst. Het zijn de abstracte tekens op de kopse kanten die de woontorens iets iconisch geven. Al van verre kun je ze zien liggen: het vierkant, de driehoek, de cirkel en de stervorm in rood, blauw en wit. Geen wonder dat bij de gevelrenovaties de muurschilderingen telkens behouden bleven.

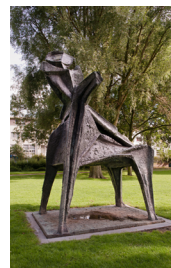
- Vervolg je weg en sla bij de tweede hoge flat rechts de Hengelolaan in. Rij door tot winkelcentrum De Stede. Steek over bij het zebrapad.

16. Groep met zeven paarden
Kees de Kruijff, 1975

Hier op de hoek van het winkelcentrum staat een prachtige groep kleine paarden. Hoofden omhoog, oren gespist: ze staan er alle zeven fier en alert bij. Er is geen sprake van abstracte vormen of wilde expressie. Beeldhouwer Kees de Kruijff heeft de dieren natuurgetrouw weergegeven. Wat een verschil met die mysterieuze ruiter te paard in Wateringse Veld en hoe compleet anders dan het laatste beeld van deze route.

- Fiets kort terug, eerste linksaf, daarna rechts het eindpunt Marinipark.

17. Paard en ruiter
Marino Marini, 1959

Dit ruitersstandbeeld is echt andere koek. Hier valt de ruiter zelfs bijna van zijn paard. Vol trots wist Den Haag dit werk van de wereldberoemde Italiaanse beeldhouwer Marino Marini te bemachtigen. Marini vernieuwde hiermee de ruitersstandbeeldtraditie. Dat was enkele omwonenden aanvankelijk iets te modern. Maar een aantal jaar later was de stemming helemaal gekeerd en mocht het beeld niet meer weg. Het park is er zelfs naar vernoemd.